

Nr 10.

Ankom till riksdagens kansli den 15 februari 1939 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om åtgärder till förhindrande av allmänfarliga arbetsinställelser.

Andra lagutskottet har till behandling i ett sammanhang förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen nr 43 i första kammaren av herr *Domö m. fl.* och nr 91 i andra kammaren av herr *Bagge m. fl.*

I motionerna, vilka äro likalydande, har hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla om utredning rörande de åtgärder, som kunna vidtagas i syfte att förhindra allmänfarliga arbetsinställelser, samt om framläggande av de förslag, vartill denna utredning kan föranleda.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för denna hemställan, får utskottet hänvisa till motionerna.

Spörsmålet om lämpliga åtgärder för att främja arbetsfreden har vid upprepade tillfällen behandlats i riksdagen och efter framställningar från riksdagens sida varit föremål för utredningar av myndigheter eller av särskilda av Kungl. Maj:t tillkallade sakkunniga.

I utskottets utlåtanden nr 22 vid 1924 års riksdag och nr 56 vid 1936 års riksdag, vilka utlåtanden avgåvos i anledning av då väckta motioner i ämnet, har utskottet lämnat en utförlig historik, till vilken utskottet såvitt angår tiden från och med 1887 till och med 1933 anhåller att få hänvisa.

Vid 1934 års riksdag väcktes tio motioner angående lagstiftning till arbetsfredens bevarande m. m. (I: 148, I: 149, I: 154, I: 241, I: 242, II: 287, II: 289, II: 340, II: 496 och II: 497). I dessa motioner berördes en mängd till arbetsfredsfrågan hörande spörsmål, däribland om åtgärder till förebyggande av samhällsfarliga arbetskonflikter samt angående en beredskapslagstiftning.

Motionerna behandlades av andra lagutskottet. Utskottet hemställde i sitt utlåtande nr 51 bland annat, att riksdagen i anledning av motionerna måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om en allsidig och förutsättningslös utredning rörande de åtgärder på föreningsrättens och arbetsrättens områden, som kunde vidtagas i syfte att rättsligen utbilda arbetsgivarnas och arbetarnas fackliga föreningsväsen och att främja arbetsfreden, samt utan tidsutdräkt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Herrar Sigfrid Hansson och Magnusson i Kalmar avgåvo särskilt yttrande till utskottets utlåtande. Reservation anmäldes av herr Norman jämte fyra

andra ledamöter, vilka hemställde, att motionerna icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Riksdagen biföll utskottets hemställan och avlät därefter skrivelse till Kungl. Maj:t (nr 373) den 11 juni 1934.

Den 31 december 1934 anmäldes riksdagens nyssnämnda skrivelse i statsrådet. Statsministern Hansson förordade därvid, att en förberedande utredning skulle verkställas angående ingripanden från samhällets sida på vissa områden av det ekonomiska livet. Statsministerns anförande till statsrådsprotokollet har återgivits i andra lagutskottets förut omförmälda utlåtande nr 56 vid 1936 års riksdag (sid. 8—12).

Till sakkunniga för verkställande av den av statsministern förordade utredningen utsåg Kungl. Maj:t överståthållaren T. Nothin, disponenten vid Ätvidabergs fabriker E. Ericsson samt ledamoten av riksdagens andra kammare, nuvarande statssekreteraren F. Severin.

Vid 1935 års riksdag framställdes motionsvis (I: 179, I: 253 och II: 439) yrkanden angående lagstiftning till arbetsfredens främjande.

Motionerna behandlades av andra lagutskottet, som i utlåtande nr 36 hemställde, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att det pågående utredningsarbetet beträffande arbetsfredsfrågan bedrevs i sådan ordning, att förslag angående de spörsmål, om vilkas utredning riksdagen år 1934 gjort framställning, måtte kunna föreläggas riksdagen utan det dröjsmål, som skulle medföras av ett avvaktande av utredningens slutförande i övriga med sistnämnda spörsmål sammanförda frågor.

Reservationer anfördes dels av herr Sigfrid Hansson jämte sex andra ledamöter (blank reservation), dels ock av herr Österström jämte fem andra ledamöter, vilka biträdde utskottets hemställan men ansågo, att utskottet därför bort anföras annan motivering.

Riksdagen biföll utskottets hemställan med utslutande av motiveringen för densamma.

De sakkunniga för verkställande av utredning angående ingripanden från samhällets sida på vissa områden av det ekonomiska livet avgåvo den 9 december 1935 betänkande om folkförsörjning och arbetsfred. De sakkunnigas uttalanden och förslag hava upptagits i del I av betänkandet (stat. off. utredn. 1935: 65). I del II (stat. off. utredn. 1935: 66) hava sammanförts utarbetade redogörelser för nu gällande bestämmelser på olika områden, för tidigare behandling av förekommande frågor, för utländska förhållanden m. m. I förevarande sammanhang anhåller utskottet att få särskilt hänvisa till bil. 22 i del II med rubrik »Lagstiftning och lagförslag i Sverige till främjande av freden på arbetsmarknaden och på det allmänt ekonomiska området m. m.» (sid. 408—458).

I del I hava de sakkunniga i särskilda kapitel behandlat »Den svenska folkförsörjningen» (sid. 15—90) samt »Arbetsfreden» (sid. 91—129). — Under huvudrubriken »Förbud mot arbetskonflikter och därmed samman-

hängande spörsmål» (sid. 112—119) har efter en »Översikt» behandlats frågorna om »Förbud mot s. k. samhällsfarliga konflikter» och »Förbud mot arbetskonflikter i vissa fall». Beträffande den förstnämnda av dessa två frågor har föreslagits (sid. 118), att genom särskilda sakkunniga måtte utredas, huruvida och i vilken omfattning arbetskonflikter kunna förhindras i sådana fall, där verksamheten icke avser att i främsta rummet tillgodose ett arbetsgivarens ekonomiska intresse. — Å sid. 119—123 har därefter behandlats frågan om »Förbud mot vissa stridsåtgärder», därvid hemställts, att åt en eller flera sakkunniga måtte uppdragas att söka genom förhandling med vederbörande organisationer åvägbringa överenskommelser enligt vissa i betänkandet angivna riktlinjer samt att därefter frågan om erforderlig lagstiftning i ämnet måtte upptagas till utredning och omprövning. — Under rubriken »Beredskapslagstiftning» (sid. 124—125) hava de sakkunniga förklarat sig tillstyrka utarbetandet och framläggandet av förslag till en beredskapslagstiftning, varvid i första hand vissa vägar, som angivits i betänkandet, borde undersökas.

Efter vad sålunda förekommit i anledning av riksdagens skrivelse nr 373/1934 är ärendet beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

I den ovannämnda avdelningen »Förbud mot s. k. samhällsfarliga konflikter» hava de sakkunniga anfört bland annat:

Även om man i huvudsak torde få överlämna åt parterna själva att lösa intressekonflikterna, torde dock alltid finnas fall, då så stora samhällsintressen stå på spel, att det kommer att framstå som en nödvändighet för staten att söka åvägbringa en lösning. Med hänsyn härtill har vid olika tillfällen påyrkats förbud för s. k. samhällsfarliga konflikter. Vid de försök, som härvid gjorts att fastställa innebörden av detta begrepp, har det visat sig ytterst svårt att finna en tillfredsställande definition. En granskning av de olika förslagen rörande förbud mot s. k. samhällsfarliga arbetsinställelser visar, att man merendels låtit sig ledas av intrycken från någon särskild, befarad eller utbruten, konflikt och med tanke på de menliga verkningarna av denna i det särskilda fallet velat förbjuda alla konflikter av dylik art. En närmare undersökning utvisar emellertid, att en lagstiftning, som måste äga generell tillämplighet och gälla för längre tid, knappast kan bygga på en sådan grund. En konflikt, som vid ett givet tillfälle för en så långt möjligt opartisk bedömare ter sig som verkligt menlig för hela folket, kan under andra förhållanden vara av betydelse blott för de stridande parternas ekonomi.

I den mån en konflikt ter sig såsom allmänt skadlig på grund av sina ekonomiska följder, lär orsaken därtill vara att söka antingen i konfliktens omfattning eller i den för vederbörande näringsgren särskilt olyckliga tidpunkten för konflikten, som exempelvis kan medföra, att en svensk exportvara i en ömtålig situation varaktigt förlorar en utländsk marknad till lika allvarlig skada för båda parterna och till men för vår framtida folkförsörjning. Uti intetdera fallet låter det sig emellertid göra att finna någon sådan *principiell* avgränsning från andra konflikter, att den kan en gång för alla fastställas. Det är nämligen såväl i ena som andra hänseendet en skillnad mot andra konflikter, icke till arten utan till graden. Såvida man icke vill förbjuda alla arbetskonflikter överhuvudtaget, lär därför i ovan antydda fall tvångsingripande från samhällets sida icke kunna ske i form av i lag utformat

generellt konfliktförbud utan måste övervägas från fall till fall. Till frågan om dylikt ingripande återkomma vi senare under rubriken beredskapslagstiftning.

Skola vissa konflikter kunna generellt avlysas, måste någon annan indelningsgrund sökas. Nära till hands ligger därvid att söka förutsättningen i den omständigheten, att stat eller kommun är arbetsgivare. Emellertid synes inte heller denna omständighet kunna utan vidare anses giva vid handen, att verksamheten är av den art, att en arbetsnedläggelse därinom skulle kunna betecknas såsom farlig för samhället.

Större möjlighet att uppställa ett tillfredsställande kännetecken på sådana konflikter, som av hänsyn till det allmännas bästa i första hand böra undvikas, förefinnes, om man som utgångspunkt vid bedömandet tager det ändamål, som verksamheten är avsedd att tillgodose. Därest arbetsavtalet icke avser att tillgodose något arbetsgivarens ekonomiska intresse, lärer nämligen en arbetsinställelse i regel beröra mera omedelbart viktiga samhälleliga funktioner. Ett förhindrande av arbetsinställelser i dylika fall synes stå i nära överensstämmelse med den allmänna rättsuppfattningen. Vidare torde det vara lättare att här finna vägar för en rättvis avvägning av parternas mot varandra stridande intressen. Exempel på dylika slag av arbetsanställning erbjuda polis, brandkår, renhållningsverk och sjukvårdspersonal. Även här komma givetvis att finnas gränssfall av mer eller mindre tveksam art. Kommunala anläggningar för belysning, kraft, distribution av vatten och gas m. m. drivas i viss mån såsom affärsföretag och lämna ofta ett betydande överskott. Emellertid torde även i dessa fall affärsvinsten icke vara det avgörande motivet utan ortens förseende med de angivna förnödenheterna. Dessa företag synas därför närmast vara att jämställa med dem, där arbetsavtalet enligt sin natur icke avser att tillgodose arbetsgivarens ekonomiska intresse. Nära jämförliga härmed äro vissa statliga företag med monopolställning, vilka blott i andra hand avse att bereda statsinkomster, medan staten därmed främst vill tillgodose ett allmänhetens intresse. Hit äro att räkna exempelvis post- och telegrafverken. Mera tveksamt är om man till denna grupp även kan räkna företag, som driva sin rörelse delvis i konkurrens med enskild verksamhet av liknande art, t. ex. statens järnvägar och statens vattenfallsverk.

Ett förhindrande av arbetsnedläggelser inom företag, som ovan berörts, torde kunna åvägabringas på olika sätt.

En väg, som man i vårt land redan beträtt i vissa fall, har varit att bereda de anställda tjänstemannaställning, i vilket fall arbetsnedläggelser, utan att de anställda i vederbörlig ordning erhållit avsked från sin tjänst, komma att medföra ansvar för tjänstefel och på så sätt bliva förbjudna. Förutsättningen för en dylik anordning synes böra vara, att vederbörande företag drives av stat eller kommun eller kommunal samfällighet. Huruvida tjänstemannaställning kan beredas anställda vid samtliga statliga och kommunala företag av det slag, som ovan nämnts, kan ej bedömas utan en närmare utredning. Undersökas bör och huruvida *all* personal vid dylika företag lämpligen kan givas tjänstemannaställning. Svårighet härutinnan torde möta.

En ytterligare utväg, som bör bli föremål för undersökning, är huruvida icke för den personals del, som ej kan givas tjänstemannaställning, enhetliga lönereglementen kunna tänkas utfärdade. I så fall måste efterlevandet härav garanteras genom ett lagstadgat förbud mot stridsåtgärder jämte därtill knutna lämpliga påföljder.

Vare sig det ena eller det andra alternativet väljes, lärer det vara ofrånkomligt, att lönefrågan för kommunalt anställda avgöres efter mera enhet-

liga normer. Detta kan ske antingen genom ett lönereglemente, som för hela landet fastställes av statsmakterna, eller ock sålunda att av vederbörande kommuner uppgjorda löneavtal eller lönereglementen prövas av en central statlig myndighet. Givetvis måste härvid hänsyn tagas till de olika förhållanden, som råda på olika orter.

En annan möjlighet, som är tänkbar och som i varje fall bör övervägas, där tjänstemannaställning ej kan beredas de anställda, är på visst sätt avfattade avtal, vilka innebära större garantier för arbetsfreden än de nu i allmänhet brukade. Härvid skulle den anordningen kunna tänkas, att vid sidan av det vanliga kollektivavtalet samt med annan och längre giltighetstid än detta fastställes en särskild förhandlingsordning, som förbjuder arbetsinställelser under förhandlingsordningens giltighetstid samt närmare reglerar, huru under denna tid uppkomna konflikter mellan parterna skola lösas. Även andra utvägar kunna tänkas. Skulle trots allt en konflikt uppstå inom de arbetsområden, varom nu är fråga, kan ett biläggande därav tänkas kunna åvägbringas genom ingripande enligt en beredskapslagstiftning.

Vare sig det ena eller andra av de i det föregående angivna alternativen väljes synas de grupper av anställda, varom här är fråga, böra i löne- och andra hänseenden ställas i en i förhållande till närmast jämförbara befattningshavare i den rent fria verksamheten så mycket bättre ställning, som med hänsyn till vad ovan anförts finnes skälig. I motsatt fall skulle ett förbud mot stridsåtgärder för dessa gruppers vidkommande kunna icke blott uppfattas såsom en obillig begränsning av deras medel att hävda sina intressen utan jämväl befaras föranleda tillgripandet av hemliga, mera elakartade metoder.

Vid 1936 års riksdag hemställdes *dels* i likalydande motionerna I: 154 av herr Hamrin m. fl. och II: 368 av herr Andersson i Rasjön m. fl., att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta utarbeta samt skyndsamt, om möjligt under 1936 års riksdag, för riksdagens granskning och godkännande framlägga förslag till beredskapslagstiftning av viss i motionerna angiven beskaffenhet, *dels ock* i likalydande motionerna I: 269 av herr Bagge m. fl. och II: 584 av herr Anderson i Norrköping m. fl., att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om omedelbart igångsättande av utredning och framläggande så snart ske kunde för riksdagen av förslag rörande, bland annat, de åtgärder, som kunde vidtagas i syfte att främja arbetsfreden.

Andra lagutskottet hemställde i sitt utlåtande, nr 56, över motionerna, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta slutföra erforderliga utredningar rörande frågan om att tillskapa en beredskapslagstiftning samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill dessa utredningar kunde föranleda.

Reservation anmäldes av herr Linder jämte ytterligare sex ledamöter, vilka ansett, att utskottet bort helt avstyrka motionerna.

Första kammaren biföll utskottets hemställan, medan andra kammaren biföll reservationen. Frågan hade följaktligen fallit.

Vid 1937 års riksdag framställdes i likalydande motionerna I: 170 av herr Velander m. fl. och II: 350 av herr Bagge m. fl. yrkanden om utredning

rörande de åtgärder, som kunde vidtagas i syfte att förhindra samhällsfarliga arbetsinställelser.

Andra lagutskottet yttrade i sitt utlåtande, nr 20, över motionerna bland annat:

Såsom utskottet ovan erinrat pågå sedan maj månad 1936 överläggningar mellan arbetsgivareföreningen och landsorganisationen om sådana arbetsmarknadsproblem, som eventuellt kunna regleras genom överenskommelser mellan de båda organisationerna. Utskottet har i ett tidigare utlåtande (nr 7) i anledning av motioner om vissa ändringar i kollektivavtalslagen uttalat, att det är av stor betydelse för arbetsfreden, att arbetsgivare och arbetare bibringas en bättre förståelse för varandras synpunkter. Insikten om önskvärdheten av en dylik samverkan har utan tvivel ökat högst väsentligt under senare år. På frivillighetens väg torde nämligen åtskilliga åtgärder kunna vidtagas i syfte att främja ett förtroendefullt samarbete mellan parterna på arbetsmarknaden till gagn för dem själva och för samhället. Utskottet får i detta sammanhang även åberopa vad utskottet rörande värdet av dylika överläggningar mellan olika intressesammanslutningar anfört i sitt förut denna dag avgivna utlåtande nr 18 (sid. 15).

I förevarande båda motioner påkallas utredning om åtgärder till förhindrande av samhällsfarliga arbetsinställelser.

Såsom framgår av de sakkunnigas uttalanden i detta ämne, vilka återgivits å sid. 24—26 i detta utlåtande, torde det möta svårigheter att begreppsmässigt avgränsa de samhällsfarliga konflikterna. Ehuru de ovan omnämnda överläggningarna mellan de båda huvudorganisationerna på arbetsmarknaden icke torde komma att direkt avse konflikter, i vilka stat eller kommun är part, lära emellertid de normer, varom berörda organisationer enas, kunna bli av betydelse för arbetsmarknaden i dess helhet och sålunda även för förhållandena inom det statliga och kommunala arbetsområdet.

Med hänsyn till att frågan om de samhällsfarliga konflikterna i anledning av de sakkunnigas betänkande är föremål för prövning av Kungl. Maj:t samt under beaktande jämväl av de pågående överläggningarna mellan arbetsgivareföreningen och landsorganisationen har utskottet icke funnit skäl föreligga för riksdagen att hos Kungl. Maj:t göra framställning beträffande det i motionerna berörda spörsmålet.

Utskottet hemställde, att motionerna icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Reservation avgavs av herr Tamm jämte tre andra ledamöter, vilka tillstyrkte en utredning rörande de åtgärder, som kunde vidtagas i syfte att förhindra allmänfarliga arbetsinställelser.

Riksdagen biföll utskottets hemställan.

Även vid 1938 års riksdag väcktes motioner i ämnet. Sålunda framställdes i likalydande motionerna I: 179 av herr Domö m. fl. och II: 287 av herr Bagge m. fl. samma yrkande som i de nu föreliggande motionerna.

Andra lagutskottet yttrade i sitt utlåtande, nr 6, över motionerna, att vad utskottet rörande förevarande spörsmål anfört vid 1937 års riksdag syntes utskottet fortfarande äga sin fulla giltighet. Under sådana omständigheter hade utskottet icke funnit skäl föreligga för riksdagen att i anledning av motionerna göra någon framställning till Kungl. Maj:t i ämnet.

Reservation avgavs av herr P. Sandström och ytterligare tre ledamöter, vilka förordade en utredning i ämnet.

I samband med framläggandet av förslag till nytt civilt avlöningsreglemente har 1936 års lönekommitté uttalat sig för att frågan om statstjänstemännens ställning vid arbetskonflikt skulle göras till föremål för särskild utredning och överväganden av på detta område sakkunniga personer. Vid motiveringen av detta förslag påpekade lönekommittén, att statstjänstemännens ställning vid arbetskonflikt för närvarande icke i något avseende författningsmässigt reglerats. Praxis syntes i allmänhet ha utvecklats sig därhän, att tjänsteman icke under konflikt beordrades att utföra annat arbete än det, som han vanligen hade att utföra. Ramen för tjänstemannens arbetsområde vidgades alltså icke vid konflikt att omfatta sådana utanför hans vanliga åligganden fallande arbeten, vilka vore föremål för konflikten. Vid en reglering i författningsform av tjänstemännens ställning under arbetskonflikt måste enligt kommitténs mening å ena sidan hänsyn tagas till samtliga de stridsmetoder, som inom den enskilda arbetsmarknaden erkändes såsom lojala medel i arbetstvister; å andra sidan måste särskilt beaktande skänkas åt frågan om säkerställande av för samhällslivet oundgängliga arbeten och överhuvud åt den särställning staten såsom arbetsgivare intager.

Efter Kungl. Maj:ts den 28 oktober 1938 givna bemyndigande har chefen för finansdepartementet tillkallat vissa *sakkunniga* för att inom departementet biträda med utredning av frågan om statstjänstemäns ställning vid arbetskonflikter. Enligt meddelade direktiv borde de synpunkter, som framlagts av lönekommittén, bli vägledande för utredningsarbetet.

Utskottet får i förevarande sammanhang erinra om *det den 20 december 1938 mellan Svenska arbetsgivareföreningen och Landsorganisationen i Sverige träffade huvudavtalet* (det s. k. Saltsjöbadsavtalet). I den allmänna motivering, som den av nämnda organisationer våren 1936 tillsatta arbetsmarknadskommittén fogat vid sitt förslag till huvudavtal, har uttalats, att så länge arbetsmarknadens organisationer vore beredda att beakta jämväl de allmänt samhällseliga intressen, som vore förknippade med deras verksamhet, de åtgärder, som rimligen kunde påkallas av hänsyn till arbetsfreden, syntes naturligtast och ändamålsenligast böra ankomma på organisationerna själva. I anslutning härtill har kommittén yttrat följande:

Från sin nu angivna utgångspunkt har arbetsmarknadskommittén inriktat sig på att bereda ökade möjligheter för intressetvisternas fredliga avveckling och att söka förebygga stridsåtgärder, som äro menliga för utomstående eller för det allmänna. Härvid har kommittén funnit angeläget att i första hand effektivisera nu gällande former för förhandlingar och uppgörelser mellan parterna samt främja en allmän avspänning i förhållandet dem emellan.

Vissa i det föreliggande huvudavtalet reglerade frågor äro av sådan natur att deras prövning närmast får karaktären av en lämplighets- eller billighetsprövning, där avgörandet väsentligen blir beroende av en avvägning av de varandra motstående intressena. Så är fallet med frågorna om uppsägning av arbetsavtal och permittering samt behandling av konflikter berörande samhällsviktiga funktioner. Den intresseavvägning, som enligt avtalet skall förekomma i dylika frågor, är icke av beskaffenhet att böra ankomma på domstol.

För prövningen av nyss berörda spörsmål upprättas enligt avtalet ett särskilt centralt organ, arbetsmarknadsnämnden, vars ledamöter till lika antal utses

av envar av arbetsgivareföreningen och landsorganisationen. Denna nämnd har också tillagts befogenhet att härutöver behandla frågor av allmän eller eljest större betydelse för arbetsmarknaden.

Avtalet innehåller i kap. V vissa bestämmelser om behandling av konflikter berörande samhällsviktiga funktioner. Enligt dessa stadganden skola arbetsgivareföreningen och landsorganisationen för att i möjligaste mån förhindra att arbetskonflikter inverka störande på samhällsviktiga funktioner till skyndsamt prövning gemensamt upptaga varje konfliktsituation, där skydd för ett allmänt intresse påkallas antingen av endera organisationen eller av offentlig myndighet eller ock av annat därmed jämförligt organ, som företräder det ifrågakommande allmänna intresset (§ 1). Prövningen av uppkommen fråga om undvikande, begränsande eller hävande av i § 1 avsedd arbetskonflikt skall företagas i arbetsmarknadsnämnden (§ 2). Har vid behandling av sådant ärende, som angives i § 2, majoritet vunnits för undvikande eller hävande, helt eller delvis, av en konflikt och för en därmed sammanhängande erforderlig reglering av arbetsvillkoren, ankommer det på arbetsgivareföreningen och landsorganisationen att i enlighet därmed, envar å sin sida, ofördröjligen vidtaga åtgärder för genomförande av en uppgörelse mellan berörda parter (§ 3).

Beträffande bestämmelserna i kap. V har arbetsmarknadskommittén i sin allmänna motivering anfört följande:

Kommittén har vid prövning av frågan om de s. k. samhällsfarliga konflikterna sökt bedöma behovet av särskilda åtgärder till skydd mot störning av verksamhet, som tillför befolkningen livsviktiga nyttigheter, social omvårdnad och annat dylikt. I den offentliga diskussionen ha meningarna varit mycket delade om hur man riktigast skall bestämma och begränsa de verksamhetsområden, vilka med hänsyn till sin egenskap av särskilt samhällsviktiga böra skyddas mot arbetskonflikter. Kommittén förmenar, att någon ens tillnärmelsevis tillfredsställande avgränsning av sådana områden över huvud ej kan åstadkommas med anspråk på objektivitet och allmängiltighet. Redan det förhållandet att samhällets intresse alltid är beroende av den aktuella konfliktens omfattning gör en sådan på förhand fixerad gränsdragning omöjlig. En viss verksamhet är i och för sig ytterst sällan så fundamentalt samhällsviktig att den måste skyddas mot alla konflikter. Å andra sidan kan en konflikt, som i och för sig ingalunda är riktad mot särskilt samhällsviktiga funktioner, likväl genom sina yttringar i visst begränsat avseende försvåra eller omöjliggöra verksamhet, som är nödvändig för tillgodoseende av befolkningens säkerhet till liv eller hälsa.

Då alltså behovet att undvika eller begränsa en viss konflikt är beroende av omständigheterna i det särskilda fallet, läser någon annan utväg icke finnas än att låta intresseavvägningen, med hänsyn jämväl till samhällsvikten, äga rum i varje konfliktsituation för sig. En återblick på de öppna konflikter, som under gångna tider förekommit i vårt land, visar att man icke med fog kan mot parterna på arbetsmarknaden rikta den anmärkningen att de i sina intressekonflikter brustit i hänsyntagande till i verklig mening samhällsviktiga intressen. Organisationerna å ömse sidor ha tvärtom medvetet sökt undvika att förekommande konflikter trätt dylika intressen för nära. För att emellertid skapa gynnsammare förutsättningar för strävandena i sådan riktning föreslår kommittén en fastare form för prövning av uppkommande frågor om åtgärder i syfte att vid arbetskonflikt undvika ett störande av samhällsviktiga funktioner, därvid kommittén ansett arbetsmarknadsnämnden vara lämpligaste forum för prövningen.

Genom huvudavtalet hava arbetsgivareföreningen och landsorganisationen förbundet sig att utöva den verksamhet i arbetsmarknadsnämnden och vad därmed sammanhänger, som enligt avtalet ankommer på dem, samt att verka för att avtalet blir genom fri överenskommelse antaget såsom kollektivavtal mellan de till dem hörande förbunden. I den mån så sker blir avtalet jämväl i övrigt med rättsverkan enligt gällande lag om kollektivavtal bindande för arbetsgivareföreningen och landsorganisationen. Vid antagande av huvudavtalet mellan förbund å ömse sidor skall avtalet godkännas att med rättsverkan enligt lagen om kollektivavtal gälla tills vidare med en uppsägningstid av sex månader. Om mellan parterna finnes kollektivt löneavtal vid den tidpunkt, då huvudavtalet med iakttagande av sådan uppsägningstid skulle utlöpa, skall dock huvudavtalet upphöra att gälla först samtidigt med löneavtalets utlöpande.

Spörsmålet om åtgärder till arbetsfredens främjande har sedan lång tid tillbaka varit föremål för statsmakternas uppmärksamhet. Riksdagen har vid flera tillfällen tagit initiativ till utredningar i hithörande ämnen och Kungl. Maj:t har även föranstaltat om en förberedande undersökning angående ingripanden från samhällets sida på vissa områden av det ekonomiska livet. Resultatet av denna undersökning, vilken verkstälts av vissa sakkunniga, har den 9 december 1935 framlagts i ett betänkande om folkförsörjning och arbetsfred. I detta har bland annat frågan om förbud mot s. k. samhällsfarliga konflikter behandlats. I sådant hänseende hava de sakkunniga hemställt om ytterligare utredning, huruvida och i vilken omfattning arbetskonflikter kunna förhindras i sådana fall, där verksamheten icke avser att i främsta rummet tillgodose ett arbetsgivarens ekonomiska intresse. Betänkandet är beroende på Kungl. Maj:ts prövning. Vidare må erinras, att chefen för finansdepartementet efter Kungl. Maj:ts den 28 oktober 1938 givna bemyndigande tillkallat vissa sakkunniga för utredning av det mera begränsade problemet om statstjänstemäns ställning vid arbetskonflikter. Vid fullgörandet av detta utredningsuppdrag torde de sakkunniga komma att beröra vissa av de spörsmål, som kunna uppkomma vid en samhällsfarlig konflikt.

I förevarande båda motioner har påkallats utredning om åtgärder till förhindrande av allmänfarliga arbetsinställelser. Då samma fråga behandlades åren 1937 och 1938 förklarade utskottet i sina av riksdagen godkända utlåtanden i ämnet, att utskottet icke funnit skäl föreligga att i anledning av motionerna göra någon framställning till Kungl. Maj:t. Utskottet hänvisade till att betänkandet om folkförsörjning och arbetsfred vore föremål för prövning av Kungl. Maj:t samt till de då pågående överläggningarna mellan arbetsgivareföreningen och landsorganisationen. Dessa överläggningar hava numera lett till ett mellan nämnda huvudorganisationer träffat avtal, i vilket såsom ett särskilt kapitel ingå vissa bestämmelser om behandling av konflikter berörande samhällsviktiga funktioner. Enligt dessa bestämmelser skola arbetsgivareföreningen och landsorganisationen gemensamt till skyndsamt prövning upptaga varje konfliktsituation, där skydd för ett allmänt intresse påkallas

Utskottet.

antingen av endera organisationen eller av offentlig myndighet eller ock av annat därmed jämförligt organ, som företräder det ifrågakommande allmänna intresset. Denna prövning skall företagas i den av huvudorganisationerna utsedda arbetsmarknadsnämnden. Om majoritet inom nämnden vinnes för undvikande eller hävande helt eller delvis av en konflikt och för en därmed sammanhängande erforderlig reglering av arbetsvillkoren, skall det ankomma på arbetsgivareföreningen och landsorganisationen att i enlighet därmed envar å sin sida ofördröjligen vidtaga åtgärder för genomförande av en uppgörelse mellan de berörda parterna.

Såsom i utskottets redogörelse här ovan framhållits har det träffade avtalet icke omedelbart blivit i full utsträckning bindande vare sig för de båda huvudorganisationerna eller för de till dem hörande förbunden. Arbetsgivareföreningen och landsorganisationen hava genom avtalet allenast utfäst sig att utöva den verksamhet i arbetsmarknadsnämnden och vad därmed sammanhänger, som enligt avtalet ankommer på dem, samt att verka för att avtalet blir genom fri överenskommelse antaget såsom kollektivavtal mellan de till dem hörande förbunden. Först i den mån så sker blir avtalet även i övrigt med rättsverkan enligt lagen om kollektivavtal bindande för arbetsgivareföreningen och landsorganisationen. Med hänsyn härtill är det enligt utskottets mening icke möjligt att redan nu tillförlitligt bedöma i vilken utsträckning genom det i avtalet reglerade förfarandet kan förhindras, att arbetskonflikter inverka störande på samhällsviktiga funktioner. Den fortsatta utvecklingen på detta område bör enligt utskottets mening avvaktas. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om arbetsmarknadskommitténs uttalande, att så länge arbetsmarknadens organisationer äro beredda att beakta jämväl de allmänt samhällseliga intressen, som äro förknippade med deras verksamhet, de åtgärder, som rimligen må påkallas av hänsyn till arbetsfreden, naturligast och ändamålsenligast böra ankomma på organisationerna själva. Riktigheten av detta uttalande synes utskottet knappast kunna ifrågasättas.

Av vad här anförts framgår, att frågan om de samhällsfarliga konflikterna i anledning av de sakkunnigas betänkande är beroende på Kungl. Maj:ts prövning samt att spørsmålet om statstjänstemäns ställning vid arbetskonflikter för närvarande är under utredning. Med hänsyn härtill och i betraktande av att det mellan arbetsgivareföreningen och landsorganisationen träffade avtalet ännu icke trätt i full tillämpning har utskottet icke funnit skäl föreligga för riksdagen att hos Kungl. Maj:t göra framställning beträffande det i motionerna berörda spørsmålet.

Utskottet får därför hemställa,

att motionerna I: 43 och II: 91 icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 14 februari 1939.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Norman*, *Linder**, *Tamm*, *Löfvander*, *Knut Petersson*, *Olof Carlsson*, *Sten* och *Wistrand*;

från andra kammaren: herrar *Olovson* i Västerås, *Skoglund*, *Pettersson* i Hällbacken, *Hallagård*, *Sandström*, *Hermansson* i Norrköping, *Barnekow* och *Holm*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Tamm*, *Knut Petersson*, *Wistrand*, *Skoglund*, *Sandström* och *Barnekow* under yrkande, att motionerna I: 43 och II: 91 måtte av riksdagen bifallas.
